

ผู้หญิงมีความเสี่ยงหรือเปราะบางต่อเอชไอวีมากกว่าชายหรือไม่?¹

อุดม ลิขิตวรรณวุฒิ แปล

ความเปราะบางต่อเอชไอวีขึ้นอยู่กับเพศ (sex) หรือเพศสภาพ (gender) ของแต่ละบุคคลต่ำกว่าการที่สรีระร่างกายของคนถูกใช้อย่างไร ยังมีความเข้าใจผิดอยู่ว่าคนบางกลุ่มมีความเสี่ยงต่อการติดเอชไอวีมากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดของการป้องกันเอชไอวีคือการพูดคุยปรึกษากันเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ รวมทั้งความจำเป็นในการพัฒนามาตรการป้องกันใหม่ๆต่อไปพร้อมกับรวบรวมข้อมูลทางระบาดวิทยาในระยะยาวเกี่ยวกับเอชไอวีในประชากรกลุ่มเฉพาะต่างๆ

ภาพจาก medicalnewstoday.com

ความเปราะบางต่อเอชไอวีขึ้นอยู่กับภาวะทางชีวภาพพร้อมกับความเสี่ยงทางสังคมทางชีวภาพ:

- โดยทั่วไปเพศสัมพันธ์ที่เป็นผู้ถูกสอดใส่มีความเสี่ยงมากกว่าผู้ที่สอดใส่
- บาดแผลหรือการฉีกขาดของเยื่อบุผนังช่องคลอดหรือเยื่อบุทวารหนักที่ค่อนข้างบางกว่า [เยื่อบุผนังช่องคลอด] จะเพิ่มโอกาสที่จะติดเอชไอวีสำหรับคู่เพศสัมพันธ์ที่เป็นฝ่ายรับ
- การแพร่เชื้อจากเพศสัมพันธ์ทางปากไม่น่าเป็นไปได้อย่างยิ่ง
- ในทางกลับกัน การฉีดยาเสพติดทางหลอดเลือดดำจะเพิ่มโอกาสของการรับเชื้อเอชไอวีมากขึ้น

พญ. ลีเดีย ฟายน์ (Lydia Fein, M.D., M.P.H.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์และผู้อำนวยการโครงการสุขภาพคนข้ามเพศในภาควิชาสูติศาสตร์ นรีเวชวิทยาและวิทยาศาสตร์การเจริญพันธุ์ของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยไมอามี มิลเลอร์ กล่าวว่า “ปัจจัยด้านพฤติกรรมน่าจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความเสี่ยงต่อการติดเอชไอวี เพราะในหลายกรณีปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ปรับเปลี่ยนได้”

การสำรวจโดยย่อเกี่ยวกับความเข้าใจล่าสุดของเราในเรื่องความเปราะบางต่อเอชไอวีสำหรับกลุ่มประชากรหลัก: หญิงตามเพศกำเนิด หญิงข้ามเพศ ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย และชายข้ามเพศ มีดังต่อไปนี้

หญิงตามเพศกำเนิดที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย

ปัจจัยทางชีววิทยาหลายประการทำให้หญิงตามเพศกำเนิดมีโอกาสมากกว่าผู้ชายถึงสองเท่าที่จะได้รับเอชไอวีเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย

- การเปลี่ยนแปลงของไมโครไบโอมในช่องคลอดที่ทำให้แลคโตบาซิลลัส (Lactobacillus) ที่เป็นประโยชน์เปลี่ยนไปเป็นแบคทีเรียที่เจริญได้โดยที่ในภาวะที่ไม่มีออกซิเจน (anaerobic bacteria) ซึ่งอาจทำให้ช่องคลอดอักเสบเนื่องจากความไม่สมดุลย์ในช่องคลอด (bacterial vaginosis) ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเอชไอวีได้เกือบ 60%
- ระดับฮอร์โมนเอสโตรเจน (estrogen) ลดลงตามอายุทำให้สตรีวัยหมดประจำเดือนมีแนวโน้มที่จะเกิดแผลในช่องคลอดระหว่างมีเพศสัมพันธ์

¹ จาก Is HIV Vulnerability/Susceptibility Higher in Women Than Men? โดย John Jesitus, M.A. เมื่อ 27 ธันวาคม 2566 ใน <https://www.thebodypro.com/article/women-vulnerable-hiv-aids-infection-men-less-apt-cope>

- การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้รับการรักษาจะกระตุ้นให้เกิดการอักเสบของเยื่อช่องคลอด ซึ่งทำให้เซลล์ซีดีสี่ (CD4 T cells) เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเซลล์ซีดีสี่เป็นเซลล์เป้าหมายสำคัญของเอชไอวี

พญ. ไอลีน สกัลลี (Dr. Eileen Scully) กล่าวกับ TheBodyPro “จากมุมมองของการได้รับเชื้อ สภาพแวดล้อมของระบบสืบพันธุ์เพศหญิงมีลักษณะเป็นพิเศษเฉพาะทั้งในแง่ของจำนวนของเซลล์เป้าหมายของการติดเชื้อ และการตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันเฉพาะที่” ความแตกต่างในการตอบสนองของภูมิคุ้มกันยังคงอยู่หลังจากที่ได้รับเชื้อแล้วรวมถึงการกระตุ้นที่เซลล์ซีดีแปด (CD8 T cell) ในผู้หญิงจะสูงกว่าผู้ชายในปริมาณไวรัสเอชไอวีในเลือดที่เท่ากัน “คุณสมบัติเหล่านี้ถูกควบคุมด้วยฮอร์โมนเพศ” เธอกล่าว

จากข้อมูลของยูเอ็นเอ็ดส์ (UNAIDS) ปีคศ. 2022 พบว่า 53% ของผู้อยู่กับเอชไอวีทั่วโลกเป็นผู้หญิงหรือเด็กผู้หญิง แต่ตัวเลขอุบัติการณ์การติดเชื้อแตกต่างกันไปตามภูมิภาค ตัวอย่างเช่นการติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ในสหรัฐอเมริกาในปี 2562 ที่เป็นผู้หญิงและเด็กผู้หญิงมีเพียง 18% จากข้อมูลของศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคของสหรัฐอเมริกา ในทางตรงกันข้ามในซบซาราอาาอฟริกาในปีคศ. 2022 การติดเชื้อรายใหม่ในผู้หญิงและเด็กสูงถึง 77% จากข้อมูลของยูเอ็นเอ็ดส์ (UNAIDS) - ความแตกต่างนี้ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่จำกัดสิทธิของสตรีในการเป็นตัวของตัวเอง ปัจจัยทางสังคมยังอธิบายถึงเหตุที่กลุ่มที่เปราะบางที่สุดในสหรัฐอเมริกาซึ่งรวมถึงผู้หญิงผิวดำและผู้หญิงลาตินที่อัตราการติดเชื้อคิดเป็น 55% และ 18% ตามลำดับของการวินิจฉัยการติดเชื้อรายใหม่ในหมู่ผู้หญิงอเมริกันและเด็กสาววัยรุ่นในปีคศ. 2019

สาเหตุหลักของการติดเชื้อเอชไอวีในหญิงตามเพศกำเนิดคือการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับผู้ชายที่อยู่กับเอชไอวีที่ไม่ได้รับการรักษาหรือที่ไม่สามารถควบคุมเอชไอวีได้

หญิงตามเพศกำเนิดที่มีเพศสัมพันธ์กับหญิง

การแพร่เชื้อเอชไอวีระหว่างผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงนั้นเกิดขึ้นได้ยากมาก อย่างไรก็ตาม สำนักงานด้านสุขภาพสตรีแห่งสหรัฐอเมริกา (U.S. Office on Women's Health) กล่าวว่าความเสี่ยงที่มีการประเมินต่ำเกินไปสำหรับผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงที่มีเอชไอวีได้แก่:

- ใช้ช่องเล่นทางเพศร่วมกัน
- เพศสัมพันธ์ทางปาก ในขณะที่มีบาดแผลในช่องปาก มีเลือดออก หรือมีแผล
- การสัมผัสกับเลือดประจำเดือน

หญิงข้ามเพศ

“ผู้หญิงข้ามเพศมีโอกาสติดเชื้อเอชไอวีสูงกว่าประชากรทั่วไปถึง 66 เท่า” พญ. ไฟน (Dr. Fein) กล่าวและเสริมว่าในผู้หญิงข้ามเพศผิวดำและลาตินจะมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น จากข้อมูลของยูเอ็นเอ็ดส์ (UNAIDS) ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มคนข้ามเพศในสหรัฐอเมริกาอยู่ที่ 13.7% รวมถึง 18.8% สำหรับผู้หญิงข้ามเพศ

ปัจจัยเสี่ยงด้านพฤติกรรมที่สำคัญสำหรับหญิงข้ามเพศได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์ที่เป็นฝ่ายรับทางทวารหนักโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย และใช้เข็มร่วมกันในการฉีดฮอร์โมนและ/หรือซิลิโคน นอกจากนี้การติตรา ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ การอยู่โดดเดี่ยว และความสามารถเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนเพศ มักผลักดันให้ผู้หญิงข้ามเพศเข้าสู่อาชีพค้าบริการเพื่อเอาชีวิตรอด และแสวงหาการดูแลสุขภาพนอกระบบการแพทย์ อัตราการใช้สารเสพติดที่เพิ่มขึ้นยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีในประชากรกลุ่มนี้

พญ. ไฟน ตั้งข้อสังเกตว่าไม่ค่อยมีใครทราบเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงทางชีวภาพของเอชไอวีสำหรับผู้หญิงข้ามเพศที่ได้รับการผ่าตัดทำช่องคลอด เธอเพียงนำเสนอผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าไม่โครโบ โอม ในช่องคลอดใหม่จะขาดแลคโตบาซิลลัส แต่ผิวของช่องคลอดใหม่ซึ่งไม่ใช่เยื่อเมือกช่องคลอดบ่งถึงความจำเป็นที่ต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบว่าไม่โครโบ-โอม ในช่องคลอดใหม่จะส่งผลต่อความเสี่ยงของการแพร่เชื้อเอชไอวีหรือไม่

ชายข้ามเพศ

ความชุกของเอชไอวี ของทั่วโลกอยู่ที่ 2.56% ชายข้ามเพศมีโอกาสได้รับการวินิจฉัยว่าติดเชื้อเอชไอวีมากกว่าผู้ใหญ่ทั่วไปถึงเจ็ดเท่า ชายข้ามเพศไม่ได้มีเพศสัมพันธ์กับหญิงตามเพศกำเนิดเท่านั้น ดังนั้นในความพยายามที่จะป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีนั้นควรพิจารณาถึงลักษณะทางกายวิภาคที่หลากหลายของชายข้ามเพศด้วย

ชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย

ความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีของทั่วโลกในกลุ่มเกย์และไบเซ็กชวลอยู่ที่ 7.5% ตามข้อมูลของศูนย์ควบคุมและป้องกันโรคของปีคศ. 2019 ชายเกย์และไบเซ็กชวลวัยรุ่นและผู้ใหญ่คิดเป็น 69% ของการวินิจฉัยเอชไอวีรายใหม่ในสหรัฐอเมริกา ปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญสำหรับชายเหล่านี้ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนักโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย และการติตราเกี่ยว

กับการมีเพศสัมพันธ์กับคนเพศเดียวกัน ปัจจัยสุดท้ายนี้อาจเกิดขึ้นหลายครั้งจากการตรวจเอชไอวีและในการเข้าถึงบริการเกี่ยวกับการป้องกันและรักษาเอชไอวี

การลดความเปราะบางต่อเอชไอวีด้วยวิธีการป้องกันเอชไอวีวิธีการต่างๆ

นอกเหนือจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและการจำกัดจำนวนคู่อุปสรรคแล้ว สถาบันสุขภาพแห่งชาติ (National Institutes of Health) ยังแนะนำให้ใช้การป้องกันการติดเชื้อก่อนสัมผัสเชื้อ หรือเพรีพ (PrEP) และการป้องกันหลังการสัมผัสเชื้อ หรือเพ็พ (PEP) สำหรับผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี อย่างไรก็ตาม พญ. ไพน กล่าวไว้ว่า ผู้หญิงยังใช้เพรีพน้อยเกินไป เนื่องจากการส่งเสริมเพรีพในปัจจุบันมุ่งเป้าหมายไปที่กลุ่มชายมีเพศสัมพันธ์ชาย เธอกล่าวว่าการเพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับเพรีพในบรรดานรีแพทย์เป็นสิ่งสำคัญมาก เนื่องจากผู้หญิงจำนวนมากไม่ไปพบแพทย์เลยนอกเสียจากสูตินรีแพทย์ของตน

ก่อนที่จะนำเอามาตรการป้องกันไปใช้ พญ. สกัลลี เน้นว่าผู้ให้บริการทางการแพทย์ต้องเข้าใจแรงจูงใจด้านพฤติกรรมของผู้ป่วยด้วย ผู้เขียนรายงานการวิจัยเพรีพในระยะเริ่มแรกในผู้หญิงชาวแอฟริกันสันนิษฐานว่า เนื่องจากผู้เข้าร่วมการวิจัยเชื่อว่าพวกเธอมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีต่ำจึงขาดวินัยในการกินยา

พญ. ไพน กล่าวไว้ว่าหญิงข้ามเพศมักจะหลีกเลี่ยงการใช้เพรีพเพราะกลัวว่าจะเกิดปฏิกิริยาต่อการรักษาด้วยฮอร์โมนเพศภาวะ และเสริมว่าการวิจัยได้ขจัดข้อกังวลนี้ไปแล้ว และการรวมเพรีพเข้ากับการบำบัดด้วยฮอร์โมนที่ยืนยันเพศภาวะได้พิสูจน์แล้วว่ามีความปลอดภัยอย่างมาก

การวิจัยเพิ่มเติมที่จำเป็นในการสำรวจความเปราะบางต่อเอชไอวีและการได้รับเชื้อเอชไอวี

พญ. สกัลลี ตั้งข้อสังเกตว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดายที่การวิจัยเกี่ยวกับการติดเชื้อเอชไอวีนั้นไม่เพียงพอและน้อยกว่าการวิจัยในด้านพยาธิวิทยาทำให้เกิดโรคของเอชไอวี เธอกล่าวว่า “ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของการแพร่ระบาดของเอชไอวีในท้องถิ่น การกำหนดกลุ่มบุคคลที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีอาจเป็นเรื่องที่ท้าทายมาก และที่ยากขึ้นไปอีกคือการทำการวิจัยเปรียบเทียบเกี่ยวกับความเสี่ยงในการติดเชื้อ”

บทความนี้เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม ปีคศ. 2005 (พศ. 2548) และอัปเดตล่าสุดเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม คศ. 2023 (พศ. 2566)